

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ

ВІД ДЕПРЕСІЇ ДО ЗРОСТАННЯ:

джерела, важелі, інструменти

Певні ознаки економічного поживавлення, відзначені в Україні у I кварталі 2010 року, викликали поживавлення і в експертному й політичному середовищі. Чи можна стверджувати, що нисхідна та депресійна фази циклу змінилися на висхідну? Наскільки стійкими є тенденції поживавлення? Яким буде їхній ефект – для рівня доходів громадян, бюджету, фінансової стабільності? Що, зрештою, має робити, і чи має взагалі, держава, аби досягти усталення позитивних тенденцій?

Аби відповісти на наведені запитання, маємо, насамперед, встановити природу позитивної динаміки початку 2010 року. На жаль, доводиться констатувати, що, як свого часу кризові явища, так і нинішнє поживавлення, започатковуються насамперед зовнішніми чинниками – ознакам «одужання» світової економіки, зростання цін на металопродукцію і сировинні ресурси, що сприяло збільшенню вартісних обсягів товарного експорту України, який став головним рушієм позитивної економічної динаміки в промисловості в I кварталі 2010 року. **Найбільшого приросту промислового виробництва досягнуто в експортоорієнтованих галузях переробної промисловості: хімічній та нафтохімічній промисловості, металургії, машинобудуванні.**

Між тим, в секторах, пов'язаних із внутрішнім попитом, - харчовій та легкій промисловості, динаміка відновлення надзвичайно повільна. Через затяжний спад у будівництві виробництво будматеріалів залишилось єдиною галуззю, в якій у 2010 р. зафіксовано скорочення обсягів реалізації.

Триваючу економічну депресію засвідчують оборот роздрібної торгівлі, який за січень-березень порівняно з відповідним періодом 2009 р. зменшився на 2,6 %, та фізичний обсяг оптового товарообороту, що збільшився лише на 2,1 %. Депресивною ознакою є й зростання імпорту лише на 1,1 %.

Становище – досить очікуване. Як ми й прогнозували, спонтанне післякризове відновлення економіки може відбуватися лише на підґрунті відновлення колишньої моделі економіки, орієнтованої на експорт низькотехнологічних і сировинних ресурсів. Вже в середньостроковому періоді здатність України конкурувати з оновленими кризою зростаючими економіками видається вельми проблематичною, відтак ефект подібного поживавлення може швидко зійти нанівець. Поліпшення торговельної співпраці з РФ та зниження ціни газу можуть пом'якшити цю проблему, проте – не вирішити її.

Те, наскільки генеровані ззовні позитивні тенденції спроможні перерости в стійке поживавлення національної економіки, залежить від її сприйнятливості до чинників зростання. Йдеться про те, наскільки ефект зростання доходів експортерів пошириться на інші сектори

економіки, наскільки готовим буде відреагувати на зростання попиту національне виробництво, наскільки ефективно спрацюють відповідні монетарні мультиплікатори тощо.

Варто наголосити, що в докризовий період макроекономічне середовище – йдеться про грошово-кредитну та фіскальну політику - було орієнтоване не на заохочення економічного зростання, а, швидше, на гальмування його темпів з метою збереження стабільності економіки. Не поліпшив ситуації й кризовий період, якому була притаманна концентрація на «пожежному» вирішенні завдань макростабілізації.

Як наслідок, сьогодні в економіці України сформувалася низка «депресивних пасток», які стають на заваді відновленню стійкого економічного зростання, обмежують можливості адаптації до структурних змін, що відбуваються в світовій економіці, та сприйняття позитивних антидепресійних чинників, як тих, що надходять від світової економіки, так і тих, які пов'язані з відновленням чинників зростання на вітчизняному рівні.

- Значна немонетарна складова інфляції обумовлює неефективність обмеження грошової пропозиції в антиінфляційних цілях, проте вони відіграють свою гальмівну роль.
- Застосування адміністративних важелів стримування цін спричиняє накопичення цінових диспропорцій, перешкоджаючи розвитку та реструктуризації окремих галузей.
- Нарощування грошової маси стримується через високу ймовірність її неефективного розподілу в умовах “замороженого” кредитного каналу.
- Розширення грошової пропозиції без відповідного нарощування пропозиції товарів та створення привабливих фінансових інструментів для вкладання заощаджень зумовлює перетікання гривневих ресурсів на валютний ринок
- Сконцентрувавши ліквідні ресурси, банківська система суттєво зменшила фінансову підтримку реального сектора економіки, зосередившись на подоланні власних проблем.
- Замість належного фінансування реального сектору економіки, банківська система України втягнута в фінансування дефіциту бюджету.
- Через загострення суперечності між фіскальною та грошово-кредитною політиками зберігається недосконалість дії емісійного механізму, в якому значну фактичну роль відіграє уряд.
- Суттєве боргове навантаження посилює залежність банківської системи від валютної політики і стану зовнішніх ринків капіталу, відтягує значні ресурси на обслуговування зовнішніх боргів та обмежує активізацію кредитної діяльності банків.
- Розбалансованість державних фінансів суттєво погіршує очікування суб'єктів господарювання та населення, а саме – інфляційні очікування через високу ймовірність емісійного фінансування частини дефіциту бюджету, а також очікування

проведення жорсткої фіскальної політики, спрямованої на посилення тиску на корпоративний сектор, що охолоджує інтерес інвесторів до економіки України.

- податкова політика в останні роки розглядається виключно як інструмент мобілізації доходів до бюджету, тоді як її регуляторний потенціал був практично не задіяним

Таким чином, постає нагальне завдання формування в Україні «економіки зростання» - нової економічної моделі, в основі розвитку якої повинні лежати цілеспрямований розвиток внутрішнього попиту, а також модифікація участі України в міжнародному поділі праці з виходом на зовнішні ринки з більш технологічною, адекватною наявному виробничому і людському потенціалу продукцією.

Цільові орієнтири формування сприйнятливості економіки до позитивного впливу чинників економічного зростання вимагатимуть подолання «депресивних пасток», які сформувалися в останні роки в грошово-кредитній політиці України. Йдеться про необхідність ухвалення пакету регуляторних рішень, які мають відкрити шлях якісному поліпшенню керованості грошово-кредитною сферою на засадах максимального використання ринкових фінансових інструментів та потенціалу конкуренції на ринку банківських послуг з метою максимальної задоволеності потреб суб'єктів господарювання у фінансових ресурсах.

Стратегічними цілями реформування сектору державних фінансів мають стати формування сприятливого фіскального простору для бізнесу, ефективної та децентралізованої системи державних видатків та фінансово потужного уряду:

Вектор, навіть непопулярних, реформ має бути спрямований на послідовне інтегральне залучення людського капіталу нації в економічні процеси та встановлення на основі цього чіткого зв'язку між економічними та соціальними результатами розвитку. **Ефективне використання трудового потенціалу вимагає концентрації зусиль навколо динамічного підвищення продуктивності праці, відтак - розвитку реального сектору економіки на основі його модернізації та оновлення основного капіталу.**

Надання тенденціям економічного похваллення інвестиційного вектору, який спроможний закласти підвалини стійкого довгострокового економічного зростання, вимагає цілеспрямованої інвестиційної політики, яка б сприяла зміцненню процесів генерування інвестиційних ресурсів в Україні, концентрації їх використання на пріоритетах, які сприяють максимально ефективній модернізації економіки відповідно до викликів, що постають у післякризовий період у світовій економіці, збільшенню частки інвестиційного спрямування наявних доходів суб'єктів господарювання, громадян, держави.

Високий рівень відкритості української економіки, який об'єктивно склався, виходячи з особливостей національного господарського комплексу, обумовлює необхідність максимального врахування цієї відкритості при формуванні політики економічного зростання. Йдеться насамперед про необхідність досягнення вищого рівня

конкурентоспроможності вітчизняної економіки в сфері зовнішньоекономічної діяльності та максимальне використання потенціалу зростання попиту на зовнішніх ринках для ресурсного забезпечення модернізації національної економіки.

Я. Жаліло